

FITXA IDENTIFICATIVA

Dades de l'Assignatura

Codi	40500
Nom	Aprenentatge i ensenyament del dibuix
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	16.0
Curs acadèmic	2020 - 2021

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1	Facultat de Magisteri	1	Anual

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1	8 - Aprenentatge i ensenyament del dibuix	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
MARTINEZ GALLEGO, SILVIA	95 - Didàctica de l'Educació Física, Artística i Música

RESUM

Com a disciplina acadèmica, la matèria *Aprenentatge i Ensenyament del Dibuix* s'integra en el currículum acadèmic del *Màster Universitari en Professor/a de Educació Secundària* i forma part del mòdul d'especialitat, juntament amb les matèries *Complements per a la Formació Disciplinar i Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa*.

El conjunt de les matèries de l'especialitat de Dibuix constitueix un referent formatiu d'especial relleu per al perfil professional del professorat en formació. Aporten als estudiants una formació específica per a la seua intervenció en el procés educatiu de les etapes d'Educació Secundària i de Batxillerat, i proporcionen coneixements per a un ensenyament integrador.

En aquesta matèria es concreten els temes d'estudi propis d'assignatures com ara *Dibuix i Educació Plàstica i Visual*, quant a conceptes, història, metodologia, fonts de coneixement, mètodes didàctics i teories educatives sobre ensenyament-aprenentatge. També s'aborden els enfocaments que diversos autors de referència en el camp han desenvolupat recentment. Tanmateix s'estudia el perfil del professor i els diferents models docents, així com la programació, estratègies i activitats, materials didàctics i sistemes

d'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Juntament amb la resta del pla d'estudis, aquesta matèria del mòdul específic pretén proporcionar al futur docent la formació necessària perquè sigui capaç d'analitzar i d'interpretar amb criteri propi la realitat educativa en la qual exercirà la seua tasca. Això implica ser conscient de la seua projecció social com a especialista d'una disciplina i també com a educador dins d'un entorn complex i canviant, la qual cosa suposa fer front a reptes i problemes de manera eficaç i creativa.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

Acomplir els requisits establerts per al Màster de Professor/a d'Educació Secundària quant a l'accés a l'especialitat de Dibuix.

COMPETÈNCIES

2024 - M.U. en Professor/a d'Educació Secundària 09-V.1

- Saber aplicar els coneixements adquirits i ser capaços de resoldre problemes en entorns nous o poc coneguts, dins contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seua àrea d'estudi.
- Ser capaços d'integrar coneixements i afrontar la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Planificar, desenvolupar i avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge potenciant processos educatius que facilitin l'adquisició de les competències pròpies dels respectius ensenyaments, atenent al nivell i formació prèvia dels / de les estudiants així com l'orientació dels mateixos, tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre.
- Dissenyar i desenvolupar espais d'aprenentatge posant una atenció especial en l'equitat, l'educació emocional i en valors, la igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, la formació ciutadana i el respecte dels drets humans que faciliten la vida en societat, la presa de decisions i la construcció d'un futur sostenible
- Conèixer els processos d'interacció i de comunicació a l'aula, dominar destreses i habilitats socials necessàries per fomentar l'aprenentatge i la convivència a l'aula, i abordar problemes de disciplina i resolució de conflictes.
- Conèixer la normativa i l'organització institucional del sistema educatiu i models de millora de la qualitat amb aplicació als centres d'ensenyament.

- Buscar, obtenir, processar i comunicar informació (oral, impresa, audiovisual, digital o multimèdia), transformar-la en coneixement i aplicar-la en els processos d'ensenyament i aprenentatge. Adquirir els coneixements i les estratègies per poder programar les àrees, matèries i mòduls propis de la seua responsabilitat docent.
- Adquirir estratègies per estimular l'esforç de l'alumnat de l'etapa o àrea corresponent i promoure'n la capacitat per aprendre per ell mateix amb altres, i desenvolupar habilitats de pensament i de decisió que faciliten l'autonomia, la confiança i la iniciativa personals.
- Dissenyar i realitzar activitats formals i no formals que contribuïsquen a fer del centre un lloc de participació i cultura en l'entorn on siga situat.
- Adquirir criteris de selecció i d'elaboració de materials educatius.
- Fomentar un clima que facilite l'aprenentatge i pose en valor les aportacions de l'alumnat de l'etapa o àrea corresponent.
- Integrar la formació en comunicació audiovisual i multimèdia en els processos d'ensenyament i aprenentatge.
- Conèixer estratègies i tècniques d'avaluació i entendre l'avaluació com un instrument de regulació i de estímulo a l'esforç.
- Posseir habilitats d'aprenentatge que permeten continuar estudiant d'una forma que haurà de ser en gran manera autodirigida o autònoma.
- Concretar el currículum que es vaja a implantar en un centre docent participant en la planificació col·lectiva d'aquest; desenvolupar i aplicar metodologies didàctiques tant grupals com personalitzades, adaptades a la diversitat dels estudiants.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

En el desenvolupament de les activitats d'avaluació, els estudiants hauran de ser capaços de:

- **Aplicar** els coneixements per a resoldre problemes en el context de l'ensenyament i l'aprenentatge.
- **Desenvolupar** la capacitat d'anàlisi, de síntesi i de reflexió crítica al voltant de les diferents realitats educatives.
- **Millorar** les pròpies estratègies d'aprenentatge, particularment l'aprenentatge significatiu i per descobriment.
- **Contrastar** adequadament metodologies i tècniques innovadores d'aprenentatge.
- **Documentar-se** sobre la història de l'Educació Plàstica i el Dibuix des de la seua inclusió en els currículums escolars.
- **Entendre** les principals línies d'investigació aplicades a l'ensenyament del Dibuix.
- **Conèixer** diferents models docents.
- **Programar** continguts d'una matèria d'acord amb la etapa educativa i la planificació temporal.
- **Adquirir** una visió integradora i comprensiva del procés educatiu i dels seus diversos components.
- **Conèixer** els sistemes d'avaluació del procés d'ensenyament i d'aprenentatge.
- **Desenvolupar** estratègies per a la resolució de conflictes i el foment de la convivència.
- **Fomentar** les competències cíviques en els alumnes.
- **Afavorir** l'autoestima y la integració dels alumnes amb diverses necessitats educatives.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Concepte d'Educació Plàstica.

2. Història i metodologia de l'Educació Plàstica.

3. Fonts d'informació i de coneixements.

4. Línies d'investigació. Recorregut històric.

5. Didàctica de l'Educació Plàstica en l'ensenyament a secundària.

6. Mètodes didàctics aplicats a l'ensenyament.

7. Teories educatives sobre l'ensenyament i l'aprenentatge.

8. El perfil del professor en l'ensenyament a secundària y els diferents models docents.

9. La programació dels continguts i la seua planificació temporal.

10. Estratègies d'aprenentatge en l'Educació Plàstica.

11. Activitats d'aprenentatge.

12. Adaptacions curriculars en l'Educació Plàstica.

13. Recursos, mitjans i materials didàctics en els entorns d'aprenentatge.**14. Elaboració de materials educatius.****15. La integració i l'atenció a la diversitat de l'alumnat.****16. Avaluació i qualificació. Sistemes d'avaluació del procés d'ensenyament i de l'aprenentatge.****17. Bibliografia.****VOLUM DE TREBALL**

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Pràctiques en aula	50,00	100
Classes de teoria	50,00	100
Tutories reglades	20,00	100
Treball en grup	20,00	100
Altres activitats	8,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	10,00	0
Elaboració de treballs en grup	40,00	0
Elaboració de treballs individuals	60,00	0
Estudi i treball autònom	50,00	0
Lectures de material complementari	50,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	20,00	0
Preparació de classes de teoria	20,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	20,00	0
Resolució de qüestionaris on-line	2,00	0
TOTAL	420,00	

METODOLOGIA DOCENT

S'utilitzaran diversos mètodes en funció de les competències, dels objectius d'aprenentatge i dels continguts. Per exemple, metodologia expositiva significativa, treball cooperatiu, discussió i intercanvi d'opinions en grup, projecció d'imatges, activitats pràctiques tant individuals com en grup, etc.

Es proposarà una metodologia participativa i dinàmica amb la finalitat de promoure la implicació i la intervenció dels estudiants en les classes. Les explicacions del professorat serviran per a aprofundir en els pressupostos teòrics. Es farà servir el debat quan siga oportú, així com el desenvolupament de treballs pràctics, d'exposicions i de projectes de diversa índole relacionats amb la professió docent i amb les temàtiques de la matèria.

ACTIVITATS PRESENCIALS

Classes presencials teòric-pràctiques per a treballar i debatre els continguts. Es realitzaran activitats utilitzant diferents recursos docents: classes magistrals, seminaris, tallers, exposicions, aprenentatge basat en problemes, aprenentatge cooperatiu, anàlisi de bones pràctiques, etc. El **treball en grup** implicarà una dinàmica interactiva i tindrà com finalitat promoure l'aprenentatge cooperatiu i reforçar l'individual. L'exposició dels resultats podrà ser individual o col·lectiva i es portarà a terme davant el grup complet en l'aula.

Es podran organitzar **activitats complementàries** amb finalitat formativa relacionades amb la matèria. Per exemple, conferències, jornades, tallers, visites a museus, etc. Finalment, les **tutories** individuals i grupals serviran com a eina per a orientar i coordinar els estudiants en tasques tant d'individuals com de cooperatives, així com per a avaluar tant els progressos individuals com les activitats i la metodologia docent. Suposaran un període formatiu complementari realitzat pel professor amb els estudiants per a revisar i debatre temes i materials de les classes.

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Estudi i treball autònom

- Estudi i preparació dels continguts del programa.
- Elaboració de tasques i treballs individuals i de grup.
- Estudi i preparació de proves orals i/o escrites.
- Preparació de les classes teòric-pràctiques per a l'avaluació de l'adquisició dels aprenentatges individuals.
- Recerca d'informació, anàlisi i assimilació dels continguts explicats a classe.

AVALUACIÓ

L'avaluació és la comprovació, per part del professorat, que els estudiants han adquirit els coneixements i les competències pròpies de la matèria. S'avaluaran els comportaments davant els fets docents així com les diferents activitats desenvolupades d'acord amb els continguts estudiats. Els procediments d'avaluació tindran en comptes els treballs realitzats tant individualment com en grup, així com l'interès per l'aprenentatge.

El sistema a emprar serà l'**avaluació contínua**, la qual inclou la inicial, la formativa i la sumativa. L'avaluació inicial és la que es realitza al principi del curs per saber els coneixements previs dels estudiants respecte la matèria. L'avaluació formativa és la que té lloc al llarg del curs. Finalment, l'avaluació sumativa inclou totes les esmentades abans i constitueix un balanç o conclusió. Per a la valoració dels diferents aspectes es podran tenir en comptes les següents activitats i treballs.

- Proves orals i escrites dels continguts teòrics i pràctics, autoevaluacions i presentació de treballs individuals i en grup.
- Presentació de treballs pràctics i teòrics proposats pel professor dins el termini establert. Quant als treballs presentats fora de termini, el professor els admetrà per pròpia voluntat, però no per obligació. En tal cas, la qualificació serà d'aprobat (5) malgrat el treball haguera merescut una qualificació superior en cas d'haver sigut presentat dins el termini.
- Exposicions orals a classe.
- Reflexions escrites al voltant de conceptes teòrics exposats a classe o en debats.
- Implicació activa en l'aprenentatge propi i col·laboració en el procés d'aprenentatge dels companys.
- Actitud participativa a classe i puntualitat.
- Altres mostres i evidències de progressió efectiva de l'aprenentatge.
- Altres activitats complementàries (dins i fora de l'aula).

Per a l'**avaluació contínua** caldrà assistir a classe també de forma contínua i com a mínim al 80% de les sessions. Els estudiants que no aconsegueixen amb l'assistència presencial que es requereix per a l'avaluació contínua podran presentar-se a una prova final de la matèria per a realitzar un examen teòric-pràctic dels temes en la data establerta pel calendari lectiu. D'altra banda, la qualificació final inclou tant l'assistència com les avaluacions en la proporció següent.

- Assistència: 20 %.
- Treballs: 80 % (60 % individuals i 40 % en grup).

Examen teòric-pràctic en cas d'assistència inferior al 80% de les classes. Per aprovar la matèria cal participar en les activitats dissenyades a classe (treball cooperatiu, seguiment de l'aprenentatge diari, avaluació del treball individual i grupal dels seus companys i realització de proves orals i escrites). Tot això es comptabilitza sobre un 40% de la qualificació final. La resta del 60% seran proves escrites realitzades en relació al contingut exposat a classe.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Esquinas, F., y Sánchez Zarco, M. (coords.) (2011). Didáctica del Dibujo: Artes Plásticas y Visuales. Barcelona: Graó.
- Eisner, E. W. (2004). El arte y la creación de la mente: el papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia. Barcelona: Paidós.
- Greene, M. (2005). Liberar la imaginación: Ensayos sobre educación, arte y cambio social. Barcelona: Graó.

- Hernández, F. y Sancho, J. M. (1996). Para enseñar no basta con saber la asignatura. Barcelona: Paidós.
- Efland, A. D. (2004). Arte y cognición. La integración de las artes visuales en el currículum. Barcelona: Octaedro.
- Efland, A. D., Freedman, K., & Sthur, P. (2003). La educación en el arte posmoderno. Barcelona: Paidós.

Complementàries

- Acaso, M. (2006). El lenguaje visual. Barcelona: Paidós.
- Arnheim, R. (1986). El pensamiento visual. Barcelona: Paidós.
- Brent W. (et al.) (2004). La enseñanza del dibujo a partir del arte. Barcelona: Paidós.
- Gardner, H. (2005). Arte, mente y cerebro. Una aproximación cognitiva a la creatividad. Barcelona: Paidós.
- Camp, J. (1999). Dibujar con los grandes maestros. Barcelona: Blume.
- Daud, C. (2003). Percepción visual, aprendizaje imaginativo. Propuestas didácticas de educación artística. Valencia: Intertécnica.
- Eisner, E.W. (1995). Educar la visión artística. Barcelona: Paidós.
- Huerta, R. y Alonso-Sanz, A. (2015). Educación artística y diversidad sexual. Valencia: Servicio de publicaciones de la Universitat de València.
- Huerta, R. y Alonso-Sanz, A. (2017). Entornos informales para educar en artes. Valencia: Servicio de publicaciones de la Universitat de València.
- Juanola, R. (2000). Formas: educación plástica y visual. Educación Secundaria. Segundo Ciclo. Barcelona: Vicens Vives.
- Merodio, I. (2004). Expresión Plástica en Secundaria. Madrid: Narcea.
- Parsons, M. J. (2002). Cómo entendemos el arte: Una perspectiva cognitivo-evolutiva de la experiencia estética. Barcelona: Paidós.
- Porcher, L. (1975). La educación estética, lujo o necesidad. Buenos Aires: Kapelusz.
- Rodríguez, J. L. (1977). Las funciones de la imagen en la enseñanza. Barcelona: Gustavo Gili.
- Alba, C. (2018). Diseño Universal para el aprendizaje. Madrid: Morata
- Edwards, B. (2000). Aprender a dibujar con el lado derecho del cerebro. Barcelona: Urano.
- Huerta, R., Alonso Sanz, A., & Ramon, R. (2019). De película. Cine para educar en diversidad. València: Tirant Lo Blanch.

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

1. Continguts

Es mantenen els continguts recollits en la guia docent original de la matèria.

2. Volum del treball i planificació temporal de la docència

Donada la modalitat híbrida de desenvolupament de la docència aprovada per la *CCA del màster, s'incrementarà el temps de dedicació dels estudiants al desenvolupament de les activitats no presencials respecte al considerat en la guia docent original. D'aquesta manera, atés que l'estudiant assistirà al 50% de les classes presencials previstes en la guia original, el volum de treball no presencial s'incrementarà proporcionalment.

3. Metodologia docent

Sempre respectant els principis bàsics destacats en la guia docent original, donat el model híbrid de docència basat en setmanes alternes plantejat per al primer quadrimestre del curs 2020-21, cada setmana la meitat dels alumnes del grup assistiran presencialment a les classes, mentre que l'altra meitat treballarà autònomament a distància/online desenvolupant les activitats i tasques preparades pel professorat. La setmana següent s'invertirà la dinàmica presencial/online entre ells.

Les tasques i activitats desenvolupades pels estudiants de manera autònoma no presencial durant una setmana es posaran en comú en les classes presencials de la setmana següent.

Per al desenvolupament i supervisió de les activitats online s'utilitzaran les eines disponibles en Aula Virtual de la Universitat de València. Es manté el sistema de tutories virtuals individuals a través del correu electrònic institucional de la universitat, també es desenvoluparà una tutoria setmanal grupal voluntària per als estudiants mitjançant videoconferència (BBC) en l'horari prèviament especificat pel professor.

En el cas que resultara necessari modificar les condicions de desenvolupament de la matèria d'una modalitat híbrida a una modalitat totalment a distància en funció de les directrius de seguretat estipulades per les autoritats sanitàries davant una possible situació de regressió sanitària, s'utilitzarien idèntics recursos als destacats en el model híbrid per al desenvolupament i supervisió de les activitats no presencials.

4. Avaluació

Es mantenen els requisits i evidències d'avaluació considerades en la guia docent original, així com el pes relatiu de les mateixes en la qualificació final de la matèria.

En el cas que resultara necessari modificar les condicions de desenvolupament de la prova d'examen en funció de les directrius de seguretat estipulades davant una situació de regressió sanitària, passant de la previsió inicial de realització presencial de la mateixa en el marc del model híbrid de desenvolupament de la matèria a una modalitat d'avaluació a distància, s'utilitzarien els recursos de l'Aula Virtual de la UV. Prevaldrà l'avaluació contínua dels continguts desenvolupats durant les classes, llevat que siga necessari la realització d'una prova o examen. En aqueix cas la prova estaria disponible com a Tasca a l'aula virtual

de la matèria en la data i hora estipulada per a la seua realització.

5. Bibliografia

Es manté la bibliografia considerada en la guia original. En el cas que per raons sanitàries resultara necessari desenvolupar la matèria totalment a distància, se substituiria per materials propis proporcionats pel professorat, anotacions i transparències amb informació complementària, així com per articles disponibles en obert o en les bases de dades que té subscrita la UV (requereix VPN)